אמר אביי [א]כפועל בטל של אותה מלאכה דבטל מינה וצריכא דאי תנא חנוני חנוני הוא דסגי ליה כפועל בטל משום דלא נפיש טרחיה אבל מעות ליקח בהן פירות (א) דנפיש טרחיה אימא לא סגי ליה כפועל בטל ואי תנא מעות ליקח בהן פירות הוה אמינא התם הוא דבעי כפועל בטל משום דנפיש טרחיה אבל חנוני דלא נפיש טרחיה אימא סגי ליה במשהו בעלמא דאפילו לא טבל עמו אלא בציר ולא אכל עמו אלא גרוגרת אחת זהו שכרו צריכא: (כמה עיזי ותרנגולין מעלין סימן) תנו רבנן כמה הוא שכרו בין מרובה ובין מועט דברי ר׳ מאיר רבי יהודה אומר אפילו לא טבל עמו אלא בציר ולא אכל עמו אלא גרוגרת אחת זהו שכרו ר׳ שמעון בן יוחאי אומר נותן לו שכרו משלם תנו רבנן אין שמין לא את העזים ולא את הרחלים ולא כל דבר שאינו עושה ואוכל למחצה ר׳ יוסי ברבי יהודה אומר שמין את העזים מפני שחולבות ואת הרחלים מפני שגוזזות ושוטפות ומורטות ואת התרנגולת מפני שהיא עושה ואוכלת ותנא קמא גיזה וחלב לא ספק לשכר עמלו ומזונו בגיזה וחלב כולי עלמא לא פליגי כי פליגי בנסיובי ותותרי תנא קמא סבר לה כר׳ שמעון בן יוחי דאמר נותן לו שכרו משלם ר׳ יוסי ברבי יהודה סבר לה כאבוה דאמר אפילו לא טבל עמו אלא בציר ולא אכל עמו אלא גרוגרת אחת זהו שכרו תנו רבנן [ב]משכרת אשה לחברתה תרנגולת בשני אפרוחין אשה שאמרה לחברתה תרנגולת שלי וביצים שליכי ואני ואת נחלוק באפרוחין רבי יהודה מתיר רבי שמעון אוסר ורבי יהודה לא בעי שכר עמלו ומזונו איכא ביצים מוזרות תנו רבנן [ג]מקום שנהגו להעלות שכר כתף למעות לבהמה מעלין ואין משנין ממנהג המדינה רבן שמעון בן גמליאל אומר [ד]שמין עגל עם אמו וסיח עם אמו ואפילו במקום שנהגו להעלות שכר כתף למעות ורשב״ג לא בעי שכר עמלו ומזונו איכא גללים ואידך [ה ו]גללים אפקורי מפקיר להו: אמר רב נחמן הלכה כרבי יהודה והלכה כרבי יוסי ברבי יהודה והלכה כרבן שמעון בן גמליאל בני רב עיליש נפק עלייהו ההוא שטרא דהוה כתיב ביה פלגא באגר פלגא בהפסד אמר רבא רב עיליש [א]גברא רבה הוא ואיסורא לאינשי לא הוי ספי [ב]מה נפשך אי פלגא באגר תרי תילתי בהפסד

אי

אמר אביי כפועל בטל של אותה מלאכה דבטל מינה. אם היה נגר או נפח כמה אדם רוצה ליטול ליבטל ממלאכה כבידה כזו ולעשות מלאכה קלה: ר׳ יהודה מיקל טפי מדר׳ מאיר דר׳ מאיר בעי שיפסוק לשום שכר ומיהו בכל מה שיאות לקבל עליו בשכרו בין רב בין מעט הא קביל עליה ורבי יהודה לא בעי שיפסוק לשום שכר אלא יטבול עמו בציר כאחד מן השוק: גרוגרת. תאנה יבשה: משלם. כפועל בטל: ולא כל דבר שאינו עושה ואוכל. אבל עושה ואוכל כגון פרה החורשת וחמור הטוענת משאוי פעולתן הוא שכר עמל ומזון: ושוטפות. כשעוברין בנהר המים שוטפין מן הגיזה והוא נוטלה: ומורטות. כשעוברות בין הקוצים: ותנא קמא גיזה וחלב לא ספק בשכר עמלו ומזונו. בתמיה. וכי גיזה של רחלים וחלב העזים אינו מספיק לשכר עמל ומזון: בגיזה וחלב כ״ע לא פליגי. אם נאות בעל הבהמה שלא לחלוק בהן: בנסיובי. מי פסולת החלב שקורין משג״א: ותותרי. שטיפת ומריטת הרחלים. תותרי תרגום של נושרין דנתרי ע״י שטיפה ומריטה: משכרת אשה לחברתה תרנגולת בשני אפרוחין. לשנה: אשה שאמרה כו׳. אשה שיש לה תרנגולת מותרת לומר לבעלת הביצים בלשון שכירות תני לי ביצים ואושיב תרנגולת עליהם ואטרח באפרוחים ואטול שני אפרוחים בשכרי. אבל בלשון חלוקה פליגי בה וקאסר רבי שמעון דכל לשון חלוקה עסקא היא וקרובה להפסד בשכר וכיון דאחריות חצי ביצים עליה אשתכח פלגא מלוה אבל בלשון שכירות אין אחריות הביצים על בעלת התרנגולת: איכא ביצים מוזרות. שאינן קולטות אפרוח ונטלתן בשכרה והן מותרות באכילה דאמרינן בשחיטת חולין (חולין ד׳ סד:) ביצים מוזרות נפש היפה תאכלם. ור׳ יהודה לטעמיה דאמר אפילו טבל עמו בציר זהו שכרו ור׳ שמעון לטעמיה דאמר נוטל שכרו משלם: ה״ג מקום שנהגו להעלות שכר כתף למעות לבהמה מעלין. מקום שנהגו שהשם עגלים וסייחים קטנים למחצה לחבירו נותן לו מעות בשכר שמוליכן ומכניסן על כתיפו מעלין: עם אמו. דליכא טרחא לאפוקי ולעיולי לפי שנמשך אחר אמו ובלא עמל ומזון כי אמו עושה ואוכלת ואין צריך להעלות לו שכר כתף: ואפילו במקום שנהגו להעלות. לעגלים וסייחים הנישומין לבדם: כרבי יהודה. נטבל עמו בציר: כרבי יוסי ברבי יהודה. בנסיובי ותותרי: נפק עלייהו שטרא. שקיבל אביהם עסקא פלגא באגר ופלגא בהפסד: לא הוי ספי. לא היה מאכיל רבית לבעל הבית דאי קביל עליה הכי ריוחא הוא דקטרח בפלגא דפקדון משום פלגא דמלוה אלא ודאי שטרא הכי מפרשי׳ לניסניה שקיבל עליו איזו מהם שירצה: אי פלגא. יקבל הנותן באגרא יקבל עליו אחריות ההפסד יותר ממחצית כגון תרי תילתי דהשתא ליכא רבית דהשתא ליכא אלא תילתא מלוה דלא קיבל עליה רב עיליש אלא תילתא באחריותו וקשקיל פלגא באגרא והוה מאי דשקיל באגרא טפי מתילתא שכר עמלו לטרוח שהוא עוסק בשני שלישי פקדון:

אי

איבא ביצים מוזרות. דשרו באכילה כדאמרינן באלו טריפות (חולין דף סד:) ביצים מוזרות נפש היפה תאכלם וליכא למימר לא מלא ביצים מוזרות ילך לביתו ליקן דביצים מוזרות שכיחי טובא הלכך אפילו כי לא מלא שרי: **מקום** שרגילין להעלות שכר כתף למעות לבהמה מעלין כו׳ רשב״ג אומר כו׳. כך כתוב בתוספתא (פ״ה ע״ש) וכן גרס בקונטרס אבל ברוב ספרים גרסינן כתף לבהמה מעלין ולהעלות ולדות בשכר עמלו ומזונו מעלין ומלינן למימר דרשב״ג לא פליג אלא ארישא כדאמר במילתיה דאין נותן לו שכר כתף למעות אבל אסיפא למקום שנהגו להעלות ולדות בשכר לא פליג אי נמי כל שכן דפליג בסיפא דהא אמאי איצטריך ת״ק למיתני סיפא כיון דתנא רישא אלא איצטריך לאשמועינן שלא תאמר מנהג חמור כ״כ שמעלין ולדות בשכר יכול לשנות אם כן לרשב״ג דיכול לשנות ברישא כ״ש בסיפא [א] ור״ח גריס מקום שנהגו להעלות שכר כתף למעות מעלין לבהמה מעלין להעלות ולדות כו׳ [ב] פי׳ אם היו פירות ככר מונחין בחצר המקבל מעלה לו פירות כשער שבשוק ומעלה עליהם שכר כתף שהיו צריכין להביא פירות מביתו של הנותן לביתו של מקבל כדתניא היו פירות מופקדין אצלו מעלה לו במעות: **ורשב״ג** לא בעי שכר עמלו ומזונו. פשיטא דשכר מזונו בעי למיתב דהיאך יהיו גללים שכר מזונו אלא מעמלו גרידא פריך דאפילו עם אמו הרבה פעמים צריך שכר כתף: **הא** איכא גללים. ובפרק אלו מציאות (לעיל דף כו.) גבי שה דאבידה פריך ולימא לאתויי גללים ומשני דסתם גללים מפקר להו התם לכ״ע מחיל להו בשביל השבת קרן אבל הכא דצריך ליתן שכר רוצה הוא להיות פטור ע״י גללים:

אי פלגא באגר תרי תילתי בהפסד אי פלגא בהפסד תרי תילתי באגר. כך גרס בקונטרס ולגירסא זו קאי רישא אנותן וסיפא ארב עיליש המקבל ואי גרסינן פלגא באגר תרי תילתי בהפסד ואי פלגא בהפסד תילתא באגר אז קאי הכל אנותן ואי גרסינן פלגא באגר תילתא בהפסד ואי פלגא בהפסד תרי תילתי באגר אז קאי הכל ארב עיליש [ג] וקשה וכי שוטה הנותן לעשות כזה למקבל ולתלות בדעתו דכשירצה הפסד יאמר אני רוצה פלגא באגר ועליך תרי תילתי בהפסד ואם יראה ריוח יאמר אני רוצה פלגא הפסד ושני שלישי ריוח והרי כאילו התנה שמקבל הנותן עליו תילתא באגר ושני תילתא בהפסד ויש לומר דשמא זמן אחד קבוע להם שתוך אותו זמן יברר רב עיליש איזה מהם שירצה אי נמי רבא היה תמיה על לשון השטר דאי פלגא באגר הוה לו לכתוב תרי תילתי בהפסד כו׳ ור״ח גרס נפק עלייהו שטרא דכתב ביה פלגא באגר ובהפסד ולא גרס ופלגא בהפסד וכן רבינו משולם והשתא מדקדק דעל כרחך האי פלגא דכתב בשטר לא קאי אלא אבאגר ולא אהפסד דהא כיון דפלגא באגר בעינן תרי תילתי בהפסד דאי פלגא קאי נמי אהפסד אם כן הוה בעינן תרי תילתי באגר אלא ודאי האי שטרא הכי קאמר פלגא באגר ותרי תילתי בהפסד:

אלא

עין משפט נר מצוה

סב א מיי׳ פ״ה מהל׳ מלוה ולוה הלכה ט ופ״ו מהלכות שותפין הלכה ג ופ״ח הלכה א סמג לאוין קצו טור ש״ע י״ד סי׳ קעז סעיף ב:

סג ב מיי׳ פ״ח מהלכות מלוה הלכה יד:

סד ג מיי׳ פ״ח מהלכות שותפין הלכה ד סמג עשין פב טוש״ע י״ד סי׳ קעז סעיף לא:

סה ד מיי׳ שם הלכה ג דלא כרשב״ג ע״ש בכ״מ:

סו ה ו מיי׳ שם פ״ו הלכה ג ועיין בהשגות ובכ״מ סמג שם טוש״ע י״ד סי׳ קעז סעיף ד וסעיף כה:

◆

מוסף רש״י

כפועל בטל של אותה מלאכה דבטל מינה. כמה אדם רוצה ליטול ולפחות משכרו ליבטל ממלאכה זו כבדה שהוא עוסק בה ולעסוק במלאכה קלה מו, הכל לפי כובד המלאכה וריבוי שכר, יש מלאכה שטורחה קל ושכרה רב או חילוף (לעיל לא:) דאם היה נוקב מרגליות שעבודתה נוחה לעשות ושכרו מרובה, אם אומר לו טול כך וכך ותבטל היום ממלאכה, איני פוחת משכרי אלא דבר מועט, שהרי נוחה יותן בה עורת, ואי מלאכה קשה היא כמו נגר, אם אומר לו אתה נוטל עכשיו שלשה זוזים טול זוז והבטל היום מאותה מלאכה ועשה מלאכה קלה זו, נוח לו להבטל וליטול זוז, והכא נמי כי ההיא אגרא יהיב ליה שכרי מבטלו ממלאכתו, וכוליה אגרא לא יהיב ליה שהרי איני עסוק במלאכה קשה אלאו (בכורות כט.). שמין עגל עם אמו. ואין צריך ליתן שכר עמל ומזון לעגל אלא לאם (לקמן סט.).

מסורת הש״ס

א) [לקמן סט:], ב) לעיל כו. [ב״ק מח.],

◆

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ דנפיש טרחיה. נ״ב עיין בב״ב דף קמד ע״א:

◆

הגהות הגר״א

[א] תוס׳ ד״ה מקום. ור״ח גריס כו׳. נ״ב וכ״ה גירסת הרי״ף והרא״ש וש״פ: [ב] שם פי׳ אם כו׳. נ״ב פי׳ בתוספתא הרא״ש לטובת הנותן אבל הטור פי׳ לטובת המקבל ועיין פי׳ הטור דשכר כתף מה שמוליך המקבל בכל פעם למכור בשוק ניתן למקבל וכ״כ בש״ע (ועמ״ש בביאור י״ד סי׳ קע״ז ס״ק מ״ד): [ג] שם ד״ה אי. וקשה כו׳. נ״ב אבל דעת הרמב״ם וש״ע כן הוא דהבחירה היא ביד המקבל ודלא כהראב״ד שהבחירה ביד הנותן ועפרש״י ק״ד ב׳ ד״ה חד עסקא כו׳ וכ״כ הרי״ף והרא״ש שם וש״פ ודלא כרבותיו של רמב״ם שכ׳ להיפך פלגא באגר כו׳ וכ״כ הפוסקים הסכימו לרש״י ולתוס׳ דאי עסקא פלגא כו׳ והרמ״ה פי׳ כאן שראוי היאך כתוב בשטר אם כתוב דיהיב תרי עסקא למקבל פלגא באגר ובהפסד או הבחירה לנותן ואי כתוב למקבל פלגא כו׳ למקבל (וע״ש בס״ק י״ז):

◆

לעזי רש״י

משג״א [מישג״א]. נסיוב החלב.